

Struunroutes in Groningen

Jan Delvigne

● *Wandelen langs een route, waarbij een toelichting wordt gegeven op het verleden en heden van bouwwerken, landschap en natuur, is populair. Deze wandelaar wil niet alleen een mooie route volgen, maar is ook geïnteresseerd in het hoe en waarom van wat hij (m/v) onderweg tegenkomt. Drente voorzag deze doelgroep van 'knapsakroutes'. Groningen volgde met struunroutes en Friesland met swalkroutes. Overijssel kent sinds kort huisroutes. Met het verschijnen van deel 23 van de Groninger struunroutes, afgelopen zomer, is deze serie afgesloten. Tijd voor een overzicht.*

Struunroutes worden uitgegeven door de Vereniging Kleine Dorpen Groningen (VKDG). Door kleinschalig, routegebonden toerisme te bevorderen, wil zij een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van kleine kernen. Vóór de wandelroutes had de VKDG al toeristische fiets- en autoroutes uitgegeven. De dorpen hadden zelf inbreng bij het samenstellen van de struunroutes. Plaatselijke belangenverenigingen werden betrokken bij het vaststellen van de te lopen route en de onderwerpen die onderweg aan bod dienen te komen. Hele discussies ontstonden soms over de aantrekkelijkheid van een bepaald traject of over de vraag of boer Jansen of Pietersen genegen zou zijn wandelaars op een oud kerkepad over zijn land toe te laten. Een vaste eindredactie deed de produktie en bepaalde de definitieve inhoud van elk routeboekje. Als schrijver werden mensen aangezocht die bekendheid met het gebied koppelden aan schrijfvermogen. De 23 routeboekjes zijn door 11 verschillende auteurs geschreven. Zij werden inhoudelijk terzijde gestaan door een kernredactie van deskundigen op historisch en landschappelijk gebied. De routeboekjes passen door hun praktische formaat - 21 x 10,5 cm - gemakkelijk in de

jaszak. Ze tellen 24 bladzijden en hebben een uitklapbare kaart waarop de route en de 'struunpunten', de punten waarbij een toelichting wordt gegeven, in rood staan aangegeven. De lengte van de routes ligt tussen 10 en 20 km. Dat de boekjes niet meer dan f 4,50 kosten, is te danken aan financiële steun van de betrokken gemeenten, van partikuliere fondsen en de Rabobank. De provincie Groningen steunde de 16 oorspronkelijk geplande deeltjes (zie Noorderbreedte 1990 - 4). Dat het er meer zijn geworden, werd mogelijk door een extra bijdrage van de gemeente of, zoals in het geval Pieterburen, van de plaatselijke belangenvereniging. De boekjes zijn te koop bij de VVV en bij strategisch gelegen middenstanders in het betreffende gebied.

Wat is strunen?

Volgens de woordenboeken is strunen het rondwandelen op zoek naar iets van zijn of haar gading. Ofschoon die gading ook iets onrechtmatig kan inhouden, wordt het 'strunen' van de struunroutes positief bedoeld. Het geeft aan dat tijdens het wandelen oplettend wordt rondgekeken. De struner kijkt niet alleen naar traditionele toeristische objecten als borgen, kerken en molens. Zijn nieuwsgierigheid wordt ook geprikkeld door het landbouwbedrijf, door planten in de berm, bouwstijlen van huizen, dijkrestanten, e.d. De struner loopt dan ook het liefst door het veld of langs kleine paadjes. Helaas zijn wandelpaden in Groningen niet dik gezaaid, waardoor de struunroutes toch nog veel gebruik maken van verharde wegen. Maar er zijn maaipaden langs watergangen in sommige routes opgenomen, en de struner loopt bij Niehove zelfs een kilometer dwars door het land. (Voor het

het boekje een alternatieve route).

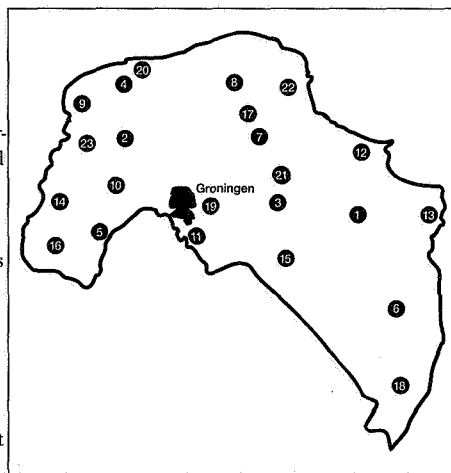
Elke route kent zo'n 15 struunpunten. De toelichting daarbij gaat in veel gevallen vergezeld van een foto of tekening. De foto's zijn vaak 'oud', waardoor de struner de huidige toestand kan vergelijken met een historische, zoals een verdwenen havenjette.

De 23 struunroutes zijn aardig over de provincie verdeeld. De keuze werd bepaald door een combinatie van geïnteresseerde kleine dorpen, een afwisselend landschap en een gemeentebestuur dat financieel wilde bijdragen.

Struunpunten

Een inventarisatie van de struunpunten in de 23 routeboekjes leert, dat vrijwel alle routes een borg, heerd of ander historisch interessant gebouw aandoen, alsmede een kerk, een typerende boerderij en een molen. De toelichting gaat dan in op de historie ervan, het vroegere en huidige gebruik, en eventuele eigenaardigheden. Sommige molens hebben nog een sarrieshut ermaast voor de belastingkontroleur. Alle routes beschrijven de geschiedenis en bestaansbasis van een aantal dorpen of gehuchten onderweg. Daaronder zijn bijzondere zoals Aduard dat als oorsprong het gelijknamige beroemde klooster heeft.

Ligging van de struunroutes

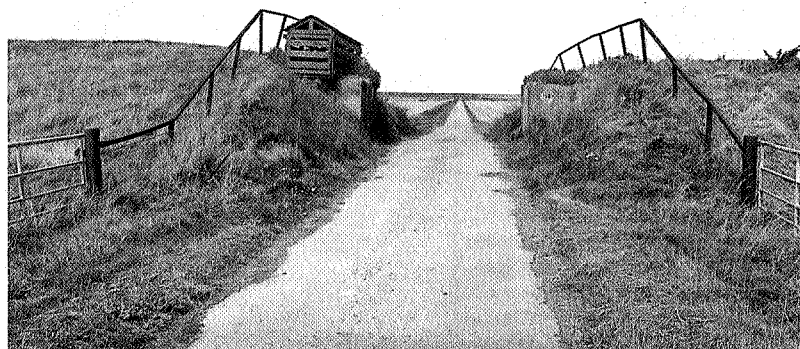

Haven van Molenrij rond 1900

De routes hebben gemiddeld twee struunpunten die uitsluitend zijn gewijd aan het landschap en zijn planten en dieren (vooral vogels). De grote trekken van het landschap komen meestal al in de Inleiding van de route ter sprake. Dat geldt bijvoorbeeld voor de kwelderwallen die de ligging van wierdedorpen bepalen en de in de ijstijden gevormde zandruggen waarop de dorpen van het Zuidelijk Westerkwartier en Westerwolde liggen. Tijdens het strunen komen we daar de kleinschalige sporen van tegen, zoals zwerfstenen op de zandruggen uit de ijstijd.

Tenminste één struunpunt per route gaat over het grondgebruik en het boerenbedrijf. Bij het strunen door een in hoofdzaak agrarisch landschap mag dit punt natuurlijk niet ontbreken. Naast deze negen terugkerende onderwerpen, uiteraard met een invulling die afhangt van de plaats, zijn de resterende zes onderwerpen per route verschillend. Laten we twee routes nader bekijken.

Dijkcoupure met schotbalkloodse in Noord-Groningen

Peter van Gijssel

Rijksarchief Groningen

Kloosterburen en omgeving

Kloosterburen ligt met dorpen als Hornhuizen, Kruisweg en Molenrij op een ingedijkte kwelderwal in noordwest Groningen. In Kloosterburen volgen we de sporen van het vroegere klooster waarnaar

de naam van het dorp verwijst. Het katholieke verleden leeft er voort. Zo bouwde de architect P. Cuypers er vorige eeuw een R.K. kerk. Het grondgebruik in de omgeving is voornamelijk akkerbouw. Bollenteelt probeert er vastere voet aan de grond te krijgen. De Cloostertuin is daar een illustratie van. De akkerpercelen zijn in het verleden bol geploegd ('kruinige percelen'). De kwelderwal werd doorsneden door natuurlijke geulen. De struunroute volgt het Uilenestermaar dat daar de opvolger van is. De plannen voor een rij molens in Molenrij waren bij het samenstellen van de struunroute nog niet bekend. Kruisweg was een gehucht van landarbeiders, evenals Kleine Huisjes.

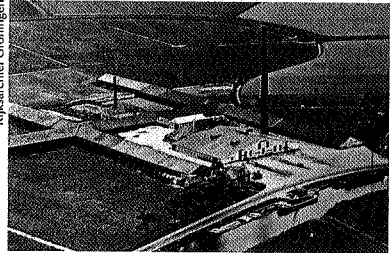
Van Hornhuizen wordt de verdwenen borg vermeld, evenals de voormalige pastorie en lagere school die ondanks een verandering in gebruik nog als zodanig te herkennen zijn. Waar de route naar de zeedijk gaat, is aandacht voor inpolderingen en dijkdoorbraken en voor de typische dijkdoorgangen. De geschiedenis van de boerderijen Nieuw en Oud Bokum houdt verband met de inpolderingen. Landaanwinning en de natuur van het waddengebied worden vanaf de zeedijk bekeken.

Westerwolde

Het landschap waarin de struunroute Westerwolde is uitgezet, heeft als kern het beekdal van de Ruiten-A met zijn zandheuvels erlangs. De route gaat door het beekdal bij Ter Wupping en het natte Metbroekbos met zijn gevarieerde begroeiing. In die omgeving wordt ook de ecologie van houtwallen besproken en de naam Geselberg verklaard.

De Vlagtwedder es fungeert als voorbeeld van de traditionele akkercomplexen op de zandruggen. Aandacht is er voor de moderne landbouw met varkenshouderij. In het beschermd dorpsgezicht Smeerling is aan gerestaureerde boerderijen nog de indeling van het Westerwoldse boerderijtype te zien. Het recreatiegebied 'Barlage' bij Vlagtwedde ligt op de overgang van het beekdallandschap naar

Links:
Zandweg en Westerwoldse boerderij bij Ter Wupping
Boven:
Vroegere steenbakkerij naast een oude kronkel van de Fivel bij Winneweer

het veenkoloniale landschap. Daar ontmoet de struner het kanaal- en wijkensysteem van de veenafgravingen en komt hij langs de ruïnes van de aardappelmeelfabriek Westerwolde. De niet te onderschatten betekenis die de kanalisatie heeft gehad op de ontwikkeling van deze landstreek wordt duidelijk gemaakt bij de driesprong van Mussel-Akanaal, Ruiten-Akanaal en B.L. Tijdenskanaal. Het dorp Vriescheloo hoort bij een derde landschapstype. Gelegen op een zandrug tussen klei en veen heeft het een lintbebouwing. De oude Ossedijk verbindt Vriescheloo met Wedde. Traditionele bouwwerken in die plaats zijn de molen 'Korenbloem', de in aanleg 13e eeuwse N.H. kerk, en natuurlijk de borg te Wedde, waar eeuwenlang de machthebbers van de aparte landstreek Westerwolde zetelden.

De struunroutes tonen aan dat Groningen ook een wandelprovincie kan zijn. Inhoudelijk heeft de provincie de struner veel te bieden. De animo om te wandelen zal er hopelijk toe leiden dat gemeenten en provincie hun best doen om oude voetpaden en dijken (weer) voor de wandelaar beschikbaar te krijgen. Toekomstige herdrukken van de struunroutes kunnen daar dan van profiteren. De struner zal er dankbaar voor zijn en de Vereniging Kleine Dorpen Groningen zal er haar doelstelling door naderbij zien komen.

Jan Delvigne was lid van de kernredactie van de struunroutes.

Oud grasland in het zeekeigebied ligt vaak in akkertjes